YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

25 päivänä lokakuuta 2001 *

Asiassa C-475/99,

jonka Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Firma Ambulanz Glöckner

vastaan

Landkreis Südwestpfalz,

seuraavien osapuolten osallistuessa asian käsittelyyn:

Arbeiter-Samariter-Bund Landesverband Rheinland-Pfalz eV,

Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Rheinland-Pfalz eV,

ja

Vertreter des öffentlichen Interesses, Mainz,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 85, 86 ja 90 artiklan (joista on tullut EY 81, EY 82 ja EY 86 artikla) tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava neljännen jaoston puheenjohtaja S. von Bahr sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja C. W. A. Timmermans,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Firma Ambulanz Glöckner, edustajinaan Rechtsanwalt R. Steiling ja Rechtsanwalt C. Bittner,

— Landkreis Südwestpfalz, asiamiehenään R. Spies,

— Arbeiter-Samariter-Bund Landesverband Rheinland-Pfalz e V, asiamiehinään Landesvorsitzender O. Fechner ja Stellvertretender Landesvorsitzender H. Gauf,

— Vertreter des öffentlichen Interesses, Mainz, asiamiehenään W. Demmerle,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Erhardt ja K. Wiedner,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Firma Ambulanz Glöcknerin, edustajinaan R. Steiling ja C. Bittner, Landkreis Südwestpfalzin, asiamiehenään R. Spies, Arbeiter-Samariter-Bund Landesverband Rheinland-Pfalz eV:n, asiamiehinään H. Gauf ja Landesgeschäftsführer S. Rheinheimer, Vertreter des öffentlichen Interessesin, Mainz, asiamiehenään H.-P. Hennes, ja komission, asiamiehenään M. Erhardt, 22.2.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.5.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz on esittänyt 8.12.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 15.12.1999, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen EY:n perustamissopimuksen 85, 86 ja 90 artiklan (joista on tullut EY 81, EY 82 ja EY 86 artikla) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yksityisoikeudellinen yhtiö Firma Ambulanz Glöckner (jäljempänä Ambulanz Glöckner), jonka kotipaikka on Pirmasens (Saksa), ja Landkreis Südwestpfalz (jäljempänä Landkreis) ja joka koskee sitä, ettei toimilupaa tarjota sairaankuljetuspalveluja ole uusittu.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Saksassa julkisesta sairaankuljetuspalvelusta säädetään osavaltion laeilla. Rheinland-Pfalzin osavaltiossa sovellettavassa laissa, Rettungsdienstgesetzissä (pelastustoimesta annettu laki), sellaisena kuin se on muutettuna 22.4.1991 annetulla lailla (jäljempänä vuoden 1991 RettDG), erotetaan toisistaan kahdenlaiset sairaankuljetuspalvelut, nimittäin kiireellinen sairaankuljetus (Notfalltransport) ja kiireetön sairaankuljetus (Krankentransport). Kiireellinen sairaankuljetus käsittää hengenvaarallisesti loukkaantuneiden tai sairastuneiden kuljetukset lääkäriambulanssilla tai ensiapuvälinein varustetulla pelastusautolla (Rettungswagen) asianmukaista hoitoa antaen. Kiireetön sairaankuljetus käsittää sellaisten sairastuneiden, loukkaantuneiden tai muutoin avun tarpeessa olevien henkilöiden, jotka eivät ole hätätilapotilaita, kuljetukset sairaankuljetusautolla (Krankentransportwagen) asianmukaista hoitoa antaen.

4 Julkisesta sairaankuljetuspalvelusta vastaavat periaatteessa osavaltio, kuntainliitot (Landkreise) ja hallinnollisesti itsenäiset kaupungit (kreisfreie Städte). Vuoden 1991 RettDG:n 5 §:n 1 momentin nojalla toimivaltainen viranomainen voi kuitenkin siirtää tämän palvelun toteuttamisen voittoa tavoittelemattomille "hyväksytyille ensiapuorganisaatioille" (jäljempänä ensiapuorganisaatiot) säilyttäen kuitenkin valvontavallan, antaen määräyksiä ja vastaten toiminnan kustannuksista, siinä laajuudessa kuin kyseiset organisaatiot ovat kykeneviä ja halukkaita takaamaan pysyvästi sairaankuljetuspalvelun. Tämän pykälän 3 momentin mukaan tämä palvelu voidaan antaa kolmansien yrittäjien hoidettavaksi vain mikäli ensiapuorganisaatiot eivät ole halukkaita tai kykeneviä sitä hoitamaan.

5 Rheinland-Pfalzin osavaltiossa toimivaltaiset kuntainliitot ja kaupungit, paitsi Trierin kaupunki, jossa palvelusta vastaa palokunta, ovat siirtäneet julkisen sairaankuljetuspalvelun neljälle ensiapuorganisaatiolle, joita ovat Arbeiter-Samariter Bund Landesverband Rheinland-Pfalz eV (Rheinland-Pfalzin osavaltion samaritaanityöläisten yhteenliittymä; jäljempänä ASB), Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Rheinland-Pfalz eV (Saksan Punaisen ristin Rheinland-Pfalzin osavaltion yksikkö; jäljempänä DRK), Johanniter-Unfall-Hilfe (Johanniittien onnettomuusapu) ja Malteser-Hilfsdienst (Maltalainen avustuspalvelu).

6 Vuoteen 1989 asti Personenbeförderungsgesetzissä (henkilökuljetuslaki), joka on koko Saksan liittotasavallan alueella sovellettava liittovaltion laki, säädettiin sairaankuljetuksista, jotka katsottiin henkilökuljetuksiksi vuokra-autolla. Sairaankuljetuspalveluiden tarjoaminen edellytti toimilupaa, jonka myöntämisen edellytyksenä oli, että toiminnan turvallisuus ja suorituskyky sekä yrittäjän luotettavuus ja ammattipätevyys oli taattu. Tämä merkitsee sitä, että julkisesta sairaankuljetuspalvelusta vastaavat ensiapuorganisaatiot, velvoitettuina ympärivuorokautiseen valmiustilaan koko alueellaan, toimivat rinnakkain yksityisyrittäjien kanssa, jotka hoitivat pääasiassa kiireettömiä sairaankuljetuksia päiväsaikaan.

7 Vuonna 1989 Personenbeförderungsgesetziä muutettiin siten, ettei sitä enää sovellettu sairaankuljetuspalveluihin. Tämän seurauksena vuoden 1991 RettDG sisältää julkista sairaankuljetuspalvelua koskevien säännösten lisäksi yleisiä säännöksiä sairaankuljetuspalveluiden tarjoamisesta. Vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 1 momentin mukaan sairaankuljetuspalvelujen tarjoamista koskevan toimiluvan myöntämisen edellytyksenä on, kuten aikaisemmankin liittovaltion lain

mukaan, edelleen se, että toiminnan turvallisuus ja suorituskyky sekä yrittäjän luotettavuus ja ammattipätevyys on taattu. Vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentissa säädetään lisäksi seuraavaa:

"Lupa on evättävä, jos sen käyttäminen todennäköisesti haittaisi julkisen edun mukaista toimintakykyistä julkista sairaankuljetuspalvelua — —. Tältä osin on — — otettava huomioon erityisesti julkisen sairaankuljetuspalvelun tarjoamien palvelujen alueellisesti kattava saatavuus ja kapasiteetin käyttöaste. Tällöin on perusteena käytettävä suoritettavien tehtävien määrää ja aikaa, jossa avuntarvepaikalle saavutaan, sekä yksittäisten tehtävien kestoa samoin kuin menojen ja tulojen kehitystä — —."

8 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan kyseistä säännöstä on tulkittava siten, että se antaa ensiapujärjestöille tosiasiallisen monopoliaseman kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetusten markkinoilla, koska siinä edellytetyn ensiapuorganisaatioiden kapasiteetin käyttöasteen arvioinnin perusteella uudet hakemukset joudutaan käytännössä aina hylkäämään, koska näillä organisaatioilla on niin paljon käytettävissä olevaa kapasiteettia. Julkisen sairaankuljetuspalvelun asianmukainen takaaminen ympärivuorokautisesti koko kyseessä olevalla alueella edellyttää riittävän toimintavalmiuden ylläpitämistä hälytystapausten ja suuronnettomuuksien varalta. Koska kapasiteettia ei voida koskaan käyttää täysimääräisesti, yksityisille toiminnanharjoittajille ei ole koskaan hyödyllistä tai tarpeellista myöntää toimilupia sairaankuljetuspalvelun tarjoamiseen, koska tämä vähentäisi julkisen sairaankuljetuspalvelun käyttöastetta ja vaikuttaisi kielteisesti tämän julkisen palvelun tulokseen.

9 Landkreis ja ASB katsovat, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momenttia on tulkittava toisella tavalla eli siten, että toimilupien myöntäminen yksityisille toiminnanharjoittajille on sen vastaista ainoastaan, jos on syytä olettaa, että myöntäminen haittaisi huomattavasti julkista sairaankuljetuspalvelua.

10 Tältä osin on huomautettava, ettei yhteisöjen tuomioistuimen asiana ole ottaa kantaa kansallisten säännösten tulkintaan, vaan yhteisöjen tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon puitteissa ottaa huomioon ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt, ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat, sellaisina kuin kansallinen tuomioistuin on ne määritellyt.

Kansallisessa oikeudenkäynnissä käsiteltävä riita-asia

11 Ambulanz Glöcknerille myönnettiin vuonna 1990, siis ennen vuoden 1991 RettDG:n voimaantuloa ja sitä edeltävän liittovaltiotason lainsäädännön voimassa ollessa, lokakuuhun 1994 asti voimassa oleva toimilupa suorittaa sairaankuljetuspalveluja.

12 Ambulanz Glöckner esitti heinäkuussa 1994 hakemuksen toimilupansa jatkamisesta Landkreisille, joka pyysi molempia Pirmasensin alueella toimivia julkisen sairaankuljetuspalvelun tehtäviä suorittavia ensiapuorganisaatioita eli ABS:ää ja DRK:ta esittämään näkemyksensä haetun toimiluvan mahdollisista vaikutuksista.

13 Molemmat ensiapuorganisaatiot vastasivat Landkreisille, että niiden oma kapasiteetti ei ollut täysimääräisesti käytössä kyseisellä alueella ja että toiminta oli tappiollista, joten vielä yhden palveluntarjoajan mukaantulo vaatisi joko käyttökorvausten nostamista tai palveluiden tarjonnan vähentämistä. Landkreis hylkäsi tämän vuoksi Ambulanz Glöcknerin toimiluvan jatkamista koskevan hakemuksen vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin perusteella todeten, että kyseisellä alueella julkisen sairaankuljetuspalvelun käyttöaste oli vuonna 1993 vain 26 prosenttia.

14 Ambulanz Glöckner nosti oikaisuvaatimuksensa hylkäämisen jälkeen kanteen Verwaltungsgericht Neustadtissa (Saksa), joka velvoitti 28.1.1998 antamallaan tuomiolla Landkreisin myöntämään kantajalle tämän hakeman toimiluvan. Päätöksen pääasiallisena perusteluna oli se, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momenttia oli tulkittava siten, että lainsäätäjän tarkoituksena oli periaatteessa sallia se, että julkisen sairaankuljetuspalvelun ohella yksityiset yritykset voivat saada luvan tarjota sairaankuljetuspalveluita, vaikka kustannukset tämän vuoksi kasvaisivat. Koska Ambulanz Glöckner oli hoitanut sairaankuljetuksia yli seitsemän vuoden ajan, kantajan toiminta ei ollut kansallisen tuomioistuimen mukaan ilmeisestikään vaarantanut julkisen sairaankuljetuspalvelun jatkuvuutta ja toimintakykyä.

15 Landkreis valitti tästä tuomiosta Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalziin.

16 Tämä tuomioistuin kysyy ennakkoratkaisupyynnössään, täyttyvätkö perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut erityis- tai yksinoikeuksien myöntämistä koskevat edellytykset. Tuomioistuimen mukaan ensiapuorganisaatioiden on niille annetun sairaankuljetustehtävän vuoksi katsottava olevan yrityksiä, joille on myönnetty kyseisessä määräyksessä tarkoitettuja yksinoikeuksia tai erityisoikeuksia. Sairaankuljetuspalvelujen vapauttaminen vuonna 1991 oli myös kyseisessä 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "toimenpide". Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla yleisen taloudellisen edun mukaisen tehtävän toteuttamiseen liittyvillä syillä ei voida perustella sairaankuljetuspalvelujen sulkemista kilpailulta. Tämä tulkinta perustuu siihen, että sairaankuljetuspalvelu on ollut vapaan kilpailun alaista 30.6.1991 asti ilman, että tämän palvelun tarjonnassa olisi väestölle ilmennyt minkäänlaisia ongelmia.

17 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko EY 86 artiklan 1 kohdan sekä EY 81 artiklan ja EY 82 artiklan mukaista antaa sairaankuljetuspalvelujen osalta monopoli maantieteellisesti rajatulle alueelle?"

EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 86 artiklan 1 kohta) sovellettavuus

18 Ennen ennakkoratkaisukysymyksen tutkimista on tarkasteltava, sovelletaanko perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa kansallisessa oikeudenkäynnissä kyseessä olevan kaltaisiin ensiapuorganisaatioihin, joille toimivaltaiset viranomaiset ovat siirtäneet julkisen sairaankuljetuspalvelun toteuttamisen, kun huomioon otetaan niille vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentilla myönnetty erityinen suoja. Tältä osin on selvitettävä, ovatko nämä ensiapuorganisaatiot yrityksiä, ja onko niille myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia.

19 Ensimmäiseksi on huomautettava, että kilpailuoikeutta koskevissa tapauksissa yrityksen käsite tarkoittaa jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisen yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta (ks. yhdistetyt asiat C-180/98—C-184/98, Pavlov ym., tuomio 12.9.2000, Kok. 2000, s. I-6451, 74 kohta), ja että taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla (em. asia Pavlov ym., tuomion 75 kohta).

20 Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa ensiapuorganisaatiot tarjoavat käyttömaksuja vastaan palveluja kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetusten markkinoilla. Tällaiset organisaatiot tai viranomaiset eivät ole aina tarjonneet eikä niiden ole välttämättä tarjottava näitä palveluja. Asiakirjoista ilmenee, että Ambulanz Glöcknerkin on aikaisemmin tarjonnut tällaisia palveluja. Tällaisten palvelujen tarjoaminen on näin ollen taloudellista toimintaa, johon voidaan soveltaa perustamissopimuksen kilpailua koskevia määräyksiä.

21 Yleiseen etuun perustuvat velvoitteet voivat toki johtaa siihen, että tietyn ensiapuorganisaation tarjoamista palveluista tulee vähemmän kilpailukykyisiä kuin sellaisten muiden yritysten tarjoamista vastaavista palveluista, joita tällaiset velvoitteet eivät koske, mutta tämä ei estä sitä, että kyseessä oleva toiminta katsotaan taloudelliseksi toiminnaksi.

22 Tästä seuraa, että kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetusten osalta ensiapuorganisaatioiden kaltaisia yksiköitä on pidettävä perustamissopimuksen kilpailusäännöissä tarkoitettuina yrityksinä.

23 Toiseksi on todettava, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin nojalla toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä myöntämästä toimilupaa sairaankuljetuspalvelujen tarjoamiseen, jos toimiluvan käyttäminen todennäköisesti vaikuttaisi haitallisesti ensiapuorganisaatioille uskotun julkisen sairaankuljetuspalvelun toimintaan ja kannattavuuteen.

24 Se, että viimeksi mainitussa tilanteessa kiireetön sairaankuljetus varataan julkisesta sairaankuljetuspalvelusta vastaavien ensiapuorganisaatioiden hoidettavaksi, riittää siihen, että toimenpidettä pidetään perustamissopimuksen 90 artiklan

1 kohdassa tarkoitettuna yksin- tai erityisoikeutena. Suoja näet myönnetään lainsäädäntötoimella rajoitetulle määrälle yrityksiä, ja se on omiaan vaikuttamaan olennaisesti muiden yritysten kykyyn harjoittaa kyseistä taloudellista toimintaa samalla alueella olennaisesti samankaltaisilla ehdoilla.

25 Tämän vuoksi on katsottava, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentilla ensiapuorganisaatioille on myönnetty perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityis- tai yksinoikeus.

Perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan kanssa (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta), rikkominen

26 Ambulanz Glöckner katsoo, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentti on ristiriidassa perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan kanssa, luettuna yhdessä 85 artiklan 1 kohdan kanssa, koska siinä annetaan ensiapuorganisaatioille, joita on pyydetty esittämään näkemyksensä itsenäisen toimijan toimilupahakemuksesta, mahdollisuus jakaa sairaankuljetuspalveluiden markkinat yhteisymmärryksessä keskenään ja viranomaisten kanssa.

27 Tältä osin on todettava, että ennakkoratkaisupyynnössä ei anneta tietoja mistään perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletystä sopimuksesta ensiapuorganisaatioiden välillä.

28 Ei ole osoitettu myöskään sitä, että viranomaiset, joilta on pyydetty toimilupaa muiden kuin julkisen sairaankuljetuspalveluun kuuluvien sairaankuljetuspalvelujen tarjoamiseen, olisivat toimineet yhteisymmärryksessä kyseisten ensiapuorganisaatioiden kanssa. Viranomaiset kyllä kuulevat ensiapuorganisaatioita,

mikä voidaan ottaa huomioon arvioitaessa määräävän markkina-aseman väärinkäytön olemassaoloa perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan nojalla, luettuna yhdessä 86 artiklan 1 kohdan kanssa, kuten tämän tuomion 43 kohdassa todetaan. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 103 kohdassa, toimivaltaisten viranomaisten on kuitenkin tehtävä päätös toimiluvan myöntämisestä tai epäämisestä yksipuolisesti ja täysin omalla vastuullaan vuoden 1991 RettDG:ssä säädetyillä edellytyksillä.

29 Näin ollen perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä 85 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, ei ole rikottu.

Perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan kanssa (josta on tullut EY 82 artikla), rikkominen

30 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen säännös omiaan johtamaan tilanteeseen, jossa ensiapuorganisaatiot käyttävät määräävää markkina-asemaansa väärin perustamissopimuksen 86 artiklan vastaisesti.

Määräävän markkina-aseman olemassaolo yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla

31 Vastatakseen tähän kysymykseen ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on aluksi tutkittava, ovatko kyseiset ensiapuorganisaatiot todellakin määräävässä markkina-asemassa yhteismarkkinoiden olennaisella osalla, mikä edellyttää sekä kyseessä olevien palvelumarkkinoiden että niiden maantieteellisen laajuuden määrittämistä.

32 Tältä osin komissio katsoo, että on olemassa kahdet erilliset palvelumarkkinat, eli kiireellisten sairaankuljetusten ja kiireettömien sairaankuljetusten markkinat.

33 Tämä arvio on hyväksyttävä. Vaikka kyseiset palvelut ovat lähellä toisiaan, ne eivät kuitenkaan ole keskenään vaihdettavissa tai korvattavissa niiden ominaisuuksien, hintojen ja käyttötarkoituksen vuoksi. Kiireettömillä sairaankuljetuksilla ei voida välttämättä pätevästi korvata kiireellisiä sairaankuljetuksia, jotka edellyttävät ympärivuorokautisesti korkeasti koulutettua henkilökuntaa ja erityisen kehittyneitä välineitä, eikä hyvin kallista kiireellistä sairaankuljetusta voida myöskään pitää kiireettömän sairaankuljetuksen pätevästi korvaavana vaihtoehtona.

34 Kyseessä olevien palvelumarkkinoiden maantieteellisen laajuuden osalta on kansallisen tuomioistuimen huomio kiinnitettävä tarpeeseen ottaa huomioon markkinat, jolla kilpailuedellytykset ovat riittävän yhtenäiset, eli alue, jolla kyseessä olevien palvelujen objektiivisten kilpailuedellytysten ja erityisesti kuluttajien kysynnän on oltava samankaltaisia kaikille taloudellisille toimijoille (asia 27/76, United Brands v. komissio, tuomio 14.2.1978, Kok. 1978, s. 207, 44 kohta; Kok. Ep. IV, s. 9).

35 Kansallisen tuomioistuimen on tarvittaessa selvitettävä:

— rajoittuvatko nämä markkinat toimilupahakemuksessa tarkoitettuun toiminta-alueeseen, vai

— ulottuvatko ne koko Rheinland-Pfalzin osavaltioon, kuten komissio katsoo, koska lainsäädäntö, organisaation rakenne ja julkisen sairaankuljetuspalvelun käyttömaksut ovat identtisiä koko osavaltiossa, vai

— kattavatko ne Saksan liittotasavallan koko alueen, kuten Ambulanz Glöckner katsoo, koska sairaankuljetuspalveluiden tarjoamista koskevat eri osavaltioiden lait ovat samankaltaisia, minkä kiistää Vertreter des öffentlichen Interesses, Mainz.

36 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tulee palvelumarkkinoiden ja niiden maantieteellisen laajuuden määrittelemisen jälkeen tarvittaessa myös ratkaista kysymys perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetun määräävän markkina-aseman tai mahdollisen yhteisen määräävän markkina-aseman olemassaolosta ja tutkittava, vallitseeko se "yhteismarkkinoiden olennaisella osalla", mikä kuuluu kansallisen tuomioistuimen tehtävänä olevaan tosiseikkojen arviointiin.

37 Tältä osin kansalliselle tuomioistuimelle voisi olla hyödyksi tarkistaa julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 121 kohdassa esitettyjen niiden tosiseikkojen paikkansapitävyyden, jotka koskevat DRK:n toimintaa suuressa osassa Rheinland-Pfalzin osavaltiota ja joiden perusteella, jos ne vahvistetaan, voitaisiin osoittaa, että tämä ensiapuorganisaatio on määräävässä asemassa kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetusten markkinoilla.

38 Jos ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen olisi todettava määräävän markkina-aseman olemassaolo ainakin koko Rheinland-Pfalzin osavaltion alueella, tämän aseman olisi katsottava vaikuttavan yhteismarkkinoiden olennaiseen osaan, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 129 kohdassa,

kun otetaan huomioon tämän osavaltion pinta-ala, joka on lähes 20 000 km^2, ja sen asukkaiden hyvin suuri määrä, noin 4 miljoonaa, joka on suurempi kuin eräiden jäsenvaltioiden väkiluku.

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

39 On huomautettava, että pelkästään se, että luodaan määräävä markkina-asema myöntämällä erityis- tai yksinoikeuksia 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ei sinänsä ole perustamissopimuksen 86 artiklan vastaista. Jäsenvaltio rikkoo näihin kahteen määräykseen sisältyviä kieltoja, jos yritys syyllistyy määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön pelkästään käyttämällä sille myönnettyjä erityis- tai yksinoikeuksia tai jos nämä oikeudet ovat omiaan johtamaan tilanteeseen, jossa yritys käyttää asemaansa tällä tavoin väärin (ks. em. asia Pavlov ym., tuomion 127 kohta).

40 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä on se, että tietyillä markkinoilla määräävässä asemassa oleva yritys varaa itselleen ilman, että se olisi objektiivisesti välttämätöntä, liitännäisen toiminnan, jota kolmas yritys voisi harjoittaa toimialansa puitteissa erillisillä lähimarkkinoilla, kun uhkana on, että tämä yritys lopettaa kilpailun kokonaan (asia C-18/88, GB-Inno-BM, tuomio 13.12.1991, Kok. 1991, s. I-5941, 18 kohta; Kok. Ep. XI, s. 551). Jos sellaisen yrityksen määräävä markkina-asema, jolle jäsenvaltio on myöntänyt erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, laajenee valtion toteuttaman toimenpiteen seurauksena, tällainen toimenpide rikkoo perustamissopimuksen 90 artiklaa, tarkasteltuna yhdessä 86 artiklan kanssa (ks. em. asia GB-Inno-BM, tuomion 21 kohta ja asia C-203/96, Dusseldorp ym., tuomio 25.6.1998, Kok. 1998, s. I-4075, 61 kohta).

41 Kansallisessa oikeudenkäynnissä Ambulanz Glöckner katsoo, että sen sulkeminen sairaankuljetusmarkkinoiden ulkopuolelle johtuu nimenomaan vuoden 1991 RettDG 18 §:n 3 momentin soveltamisesta, ja tämän säännöksen perusteella

ensiapuorganisaatiot voivat yhteisymmärryksessä viranomaisten kanssa rajoittaa muiden toimijoiden pääsyä näille markkinoille.

42 Komissio katsoo myös, että määräävän markkina-aseman laajentaminen kiireellisten sairaankuljetusten markkinoilta kiireettömien sairaankuljetusten erillisille lähimarkkinoille johtuu muutoksista kiireettömiä sairaankuljetuksia koskevaan liittovaltion lainsäädäntöön ja Rheinland-Pfalzin osavaltion lainsäädäntöön, ja erityisesti vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin antamisesta. Tällainen kilpailunrajoitus rikkoo komission mukaan perustamissopimuksen 90 artiklaa, tarkasteltuna yhdessä 86 artiklan kanssa.

43 Tältä osin on todettava, että Rheinland-Pfalzin osavaltion lainsäätäjä on antamalla vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin, jota sovellettaessa ensiapuorganisaatioita on kuultava etukäteen kaikista itsenäisten toimijoiden esittämistä hakemuksista, jotka koskevat kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen tarjoamiseksi tarvittavaa toimilupaa, suosinut näitä organisaatioita, joilla on jo yksinoikeus kiireellisten sairaankuljetusten markkinoilla, kun se on antanut niiden tarjota yksinoikeudella myös tällaisia palveluita. Näin ollen vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin soveltamisella rajoitetaan "markkinoita — — kuluttajien vahingoksi" EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan toisen kohdan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla, kun näille ensiapuorganisaatioille varataan liitännäinen kuljetustoiminta, jota itsenäinen yritys voisi harjoittaa.

Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

44 Jotta vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen toimenpide todettaisiin perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan, tarkasteltuna yhdessä 86 artiklan kanssa, vastaiseksi, on vielä osoitettava, että sen toimeenpaneminen vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

45 Landkreis, ASB, Vertreter des öffentlichen Interesses, Mainz, ja Itävallan hallitus väittävät, ettei kyseessä olevalla toimenpiteellä ole mainittavaa vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska sairaankuljetusta koskevia toimilupia myönnetään vain tietylle alueelle. Lisäksi tällaiset kuljetukset ovat pakostikin luonteeltaan alueellisesti rajattuja toimia ja yli rajojen tapahtuvat sairaankuljetukset ovat harvinaisia.

46 Komissio katsoo, että tämän kysymyksen arvioiminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, ja väittää, ettei jäsenvaltioiden välisten sairaankuljetusten mahdollisuutta voi sulkea pois, koska Rheinland-Pfalz sijaitsee lähellä Belgiaa, Ranskaa ja Luxemburgia. Komissio mainitsee myös pidemmät kuljetukset hyvinkin mahdollisissa tapauksissa, jotka koskevat sairastuneita tai loukkaantuneita henkilöitä, jotka toivovat kuljetusta toiseen jäsenvaltioon tai jotka kuljetetaan takaisin kotimaahansa.

47 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee tältä osin, että 85 ja 86 artiklassa mainitun, vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevan edellytyksen tulkinnan ja soveltamisen tulee perustua tämän edellytyksen tarkoitukseen eli yhteisön oikeuden ja jäsenvaltioiden oikeuden soveltamisalan keskinäiseen rajaamiseen kilpailuoikeuden alalla. Yhteisön oikeus käsittää näin ollen kaikki sopimukset ja menettelyt, jotka voivat rajoittaa jäsenvaltioiden välistä vapaata kauppaa siten, että jäsenvaltioiden välisten sisämarkkinatavoitteiden toteutuminen vaarantuu, erityisesti eristämällä kansalliset markkinat taikka vaikuttamalla yhteismarkkinoiden kilpailurakenteeseen (asia 22/78, Hugin v. komissio, tuomio 31.5.1979, Kok. 1979, s. 1869, 17 kohta).

48 Jotta päätös, sopimus tai menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on oltava nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä ja kaikkien asiaan vaikuttavien oikeudellisten ja tosiasiallisten seikkojen perusteella, että niillä voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla välillistä tai välitöntä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhteismarkkinoiden toteuttamista. Tämän lisäksi vaaditaan, ettei tämä

vaikutus ole merkityksetön (asia C-306/96, Javico, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1983, 16 kohta).

49 Palvelujen osalta tämä vaikutus voi muodostua, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, kyseessä olevan toiminnan järjestämisestä siten, että toiminta johtaa yhteismarkkinoiden jakautumiseen ja perustamissopimuksella tavoitellun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoittamiseen (asia 30/87, Bodson, tuomio 4.5.1988, Kok. 1988, s. 2479, 24 kohta). Jäsenvaltioiden väliseen kauppaan voi vaikuttaa myös toimenpide, joka estää yritystä sijoittautumasta toiseen jäsenvaltioon tarjotakseen siellä palveluja kyseessä olevilla markkinoilla (ks. vastaavasti asia 161/84, Pronuptia, tuomio 28.1.1986, Kok. 1986, s. 353, 26 kohta; Kok. Ep. VIII, s. 421).

50 Kansallisen tuomioistuimen on näin ollen arvioitava, kun otetaan huomioon kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetusten markkinoiden taloudelliset ominaispiirteet, onko nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen säännös tosiasiallisesti estää muihin kuin kyseessä olevaan jäsenvaltioon sijoittautuneita toimijoita tarjoamasta sairaankuljetuspalveluja kyseessä olevassa jäsenvaltiossa tai jopa sijoittautumasta siihen.

Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan mukaiset perustelut

51 Jos oletetaan, että edellä esitetyn perusteella vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin todetaan olevan perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan, tarkasteltuna yhdessä 86 artiklan kanssa, vastainen, on vielä tutkittava, voidaanko tätä kansallista säännöstä perustella sillä, että kyseessä on perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yleisen taloudellisen edun mukainen tehtävä.

52 Toiseksi Landkreis, ASB, Vertreter des öffentlichen Interesses, Mainz, ja Itävallan hallitus väittävät, että on välttämätöntä antaa julkiselle sairaankuljetuspalvelulle jonkinlainen suoja itsenäisten palveluntarjoajien kilpailua vastaan myös kiireettömien sairaankuljetusten markkinoilla.

53 Nämä toteavat, että kiireellinen sairaankuljetuspalvelu, joka on taattava ympärivuorokautisesti koko alueella, edellyttää kalliita investointeja välineisiin ja pätevään henkilökuntaan. Olisi vältettävä sitä, että näitä kuluja ei voitaisi edes osittain kompensoida kiireettömistä kuljetuksista saatavilla tuloilla. Pelkkä yksityisten palveluntarjoajien toiminta näillä markkinoilla vähentää kuitenkin julkisen sairaankuljetuspalvelun tuloja, ja lisäksi voidaan olettaa, että nämä voittoa tavoittelevat yritykset tarjoavat palvelujaan mieluiten lähinnä tiheään asutuilla alueilla, joissa välimatkat ovat lyhyitä, joten ensiapuorganisaatiot vastaavat muista kuin kiireellisistä sairaankuljetuksista enää ainoastaan syrjäisillä alueilla. Itävallan hallitus lisää, että koska julkinen sairaankuljetuspalvelu rahoitetaan viime kädessä joko verojen tai sairausvakuutusmaksujen kautta, on olemassa vakava vaara, että kyseisen palvelun väistämättömät tappiot maksaa yhteiskunta, kun taas sen mahdollisista voitoista nauttivat yksityiset palveluntarjoajat.

54 Yleisen edun mukaista olisi myös, että hinnat eivät vaihtelisi eri toiminta-alueittain.

55 Tältä osin ei voida kiistää sitä, että ensiapuorganisaatioille on uskottu yleisen taloudellisen edun mukainen tehtävä, jonka sisältönä on pysyvästi taata sairastuneiden tai loukkaantuneiden henkilöiden kiireelliset kuljetukset kyseessä olevalla alueella yhdenmukaisin hinnoin ja samankaltaisin laadullisin edellytyksin riippumatta erityisistä tilanteista tai kunkin yksittäisen toimenpiteen taloudellisesta kannattavuudesta.

56 Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä 90 artiklan 1 kohdan kanssa, annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus myöntää yrityksille, joille ne uskovat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, erityisoikeuksia, jotka voivat estää perustamissopimuksen kilpailusääntöjen soveltamisen siltä osin kuin kilpailun rajoittaminen tai jopa kaiken kilpailun poistaminen muiden talouden toimijoiden osalta on välttämätöntä, jotta näiden oikeuksien haltijat voivat hoitaa niille uskotut erityistehtävänsä (ks. asia C-320/91, Corbeau, tuomio 19.5.1993, Kok. 1993, s. I-2533, 14 kohta; Kok. Ep. XIV, s. 223).

57 Näin ollen on arvioitava, onko kilpailun rajoittaminen välttämätöntä, jotta erityisoikeuden haltija voi hoitaa yleiseen tarkoitukseen liittyvän tehtävänsä taloudellisesti hyväksyttävin edellytyksin. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut tällaisen arvioinnin lähtökohtana olevan sen, että kyseisen tehtävän hoitamisesta vastaavan velvollisuus tarjota palveluja taloudellisesti tasapainoisin edellytyksin edellyttää mahdollisuutta kompensaatioon kannattavien ja vähemmän kannattavien toimialojen välillä ja oikeuttaa näin ollen rajoittamaan yksityisten yrittäjien kilpailua taloudellisesti kannattavilla aloilla (em. asia Corbeau, 16 ja 17 kohta).

58 Kansallisessa oikeudenkäynnissä tämän tuomion 53 kohdassa mainittujen Landkreisin, ASB:n, Vertreter des öffentlichen Interessesin, Mainz, ja Itävallan hallituksen esittämien syiden perusteella, jotka kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava, vaikuttaa siltä, että vuoden 1991 RettDG:llä toimeenpantu järjestelmä antaa ensiapuorganisaatioille mahdollisuuden hoitaa tehtävänsä taloudellisesti hyväksyttävin edellytyksin. Asiakirjoista ilmenee erityisesti, että kiireettömän sairaankuljetuspalvelun tuotoilla katetaan kiireellisen sairaankuljetuspalvelun kuluja.

59 Yhteisöjen tuomioistuin on tosin edellä mainitussa asiassa Corbeau antamansa tuomion 19 kohdassa katsonut, että kilpailun eliminoiminen ei ole oikeutettua silloin, kun kyseessä ovat yleisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista erotettavissa olevat erityispalvelut, jos nämä palvelut eivät horjuta yksinoikeuden haltijan tuottaman yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun taloudellista tasapainoa.

60 Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa kyseessä olevien kahden palvelun osalta tilanne ei kuitenkaan ole tällainen kahdesta syystä. Ensinnäkin toisin kuin edellä mainitussa asiassa Corbeau, kyseessä olevat palvelut, joita ensiapuorganisaatiot ovat perinteisesti tarjonneet, ovat niin kiinteästi yhteydessä toisiinsa, että kiireetön sairaankuljetuspalvelu on hankalasti erotettavissa yleisen taloudellisen edun mukaisesta tehtävästä eli kiireellisestä sairaankuljetuspalvelusta, jonka kanssa sillä on vieläpä paljon yhteisiä ominaispiirteitä.

61 Toiseksi ensiapuorganisaatioiden yksinoikeuksien laajentaminen kiireettömään sairaankuljetuspalveluun antaa niille nimenomaan mahdollisuuden toteuttaa taloudellisesti tasapainoisin edellytyksin yleisen edun mukaisen tehtävänsä, joka liittyy kiireelliseen sairaankuljetukseen. Yksityisillä yrityksillä oleva mahdollisuus keskittyä kiireettömien sairaankuljetusten osalta kannattavimpiin reitteihin voi vaarantaa ensiapuorganisaatioiden tarjoamien palveluiden taloudellisen kannattavuuden ja näin ollen vaarantaa tämän palvelun laadun ja luotettavuuden.

62 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 188 kohdassa todennut, ensiapuorganisaatioiden yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien yksinoikeuksien laajentamisen perustelut voidaan hyväksyä ainoastaan, jos ensiapuorganisaatiot, joille julkinen sairaankuljetuspalvelu on uskottu, eivät ilmeisestikään kykene tyydyttämään pysyvästi kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen kysyntää.

63 Tältä osin Ambulanz Glöckner väittää, että vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentti suosii juuri sellaista tilannetta, jossa ensiapuorganisaatiot eivät aina kykene tyydyttämään täysin ja hyväksyttävin hinnoin sairaankuljetuspalvelujen kysyntää (ks. analogisesti asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991, Kok. 1991, s. I-1979, 31 kohta; Kok. Ep. XI, s. 147 ja asia C-55/96, Job Centre, tuomio 11.12.1997, Kok. 1997, s. I-7119, 35 kohta). Landkreis ja ASB puolestaan väittävät, että julkinen sairaankuljetuspalvelu kykenee kiistatta tyydyttämään sekä kiireellisten että kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen kysynnän myös ilman yksityisiä yrityksiä.

64 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on tutkittava, kykenevätkö määräävässä asemassa kyseessä olevilla markkinoilla olevat ensiapuorganisaatiot todellakin tyydyttämään kysynnän ja täyttämään sen lakisääteisen velvoitteensa, joka koskee julkisen sairaankuljetuspalvelun järjestämistä kaikissa tilanteissa ympärivuorokautisesti, ja lisäksi tarjoamaan kiireettömiä sairaankuljetuspalveluja tehokkaasti.

65 Näin ollen vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentti on perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan nojalla perusteltu sikäli kuin siinä ei estetä toimiluvan myöntämistä itsenäisille palveluntarjoajille tilanteessa, jossa on osoitettu, että ensiapuorganisaatiot, joille julkinen sairaankuljetuspalvelu on uskottu, eivät ilmeisestikään kykene tyydyttämään kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen kysyntää.

66 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava seuraavasti:

— vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltaisella kansallisella säännöksellä — jonka mukaan toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä myöntämästä välttämätöntä toimilupaa sairaankuljetuspalvelujen tarjoamiseen, jos toimiluvan käyttäminen todennäköisesti vaikuttaisi haitallisesti julkisen sairaankuljetuspalvelun toimintaan ja kannattavuuteen, kun tästä palvelusta huolehtiminen on uskottu kansallisessa oikeudenkäynnissä kyseessä olevien kaltaisille ensiapuorganisaatioille — myönnetään näille ensiapuorganisaatioille perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisoikeus tai yksinoikeus;

— kun toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet päätöksen kyseisen toimiluvan myöntämisestä tai epäämisestä yksipuolisesti ja täysin omalla vastuullaan laissa säädetyillä edellytyksillä ja ilman, että viranomaiset olisivat tehneet

sopimusta tai toimisivat yhteisymmärryksessä kyseisten ensiapuorganisaatioiden kanssa tai että viimeksi mainitut olisivat tehneet sopimusta keskenään, perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa, tarkasteltuna yhdessä 85 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, ei ole rikottu;

— vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen kansallinen säännös rikkoo perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä 86 artiklan kanssa, jos on osoitettu, että:

— ensiapuorganisaatioilla on määräävä asema kiireellisten sairaankuljetuspalvelujen markkinoilla,

— tämä määräävä markkina-asema vallitsee yhteismarkkinoiden olennaisella osalla ja

— kun otetaan huomioon kyseessä olevien markkinoiden taloudelliset ominaispiirteet, on nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä, että tämä säännös tosiasiallisesti estää muihin kuin kyseessä olevaan jäsenvaltioon sijoittautuneita toimijoita tarjoamasta sairaankuljetuspalveluja kyseessä olevassa jäsenvaltiossa tai jopa sijoittautumasta siihen;

— vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen säännös on kuitenkin perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan nojalla perusteltu sikäli kuin siinä ei estetä toimiluvan myöntämistä itsenäisille palveluntarjoajille tilanteessa, jossa on osoitettu, että ensiapuorganisaatiot, joille julkinen sairaankuljetuspalvelu on uskottu, eivät ilmeisestikään kykene tyydyttämään kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen kysyntää.

Oikeudenkäyntikulut

67 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Itävallan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalzin 8.12.1999 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

— **Rettungsdienstgesetzin (pelastustoimesta annettu laki), sellaisena kuin se on muutettuna 22.4.1991 annetulla lailla, 18 §:n 3 momentin kaltaisella kansallisella säännöksellä — jonka mukaan toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä myöntämästä välttämätöntä toimilupaa sairaankuljetuspalvelujen**

tarjoamiseen, jos toimiluvan käyttäminen todennäköisesti vaikuttaisi haitallisesti julkisen sairaankuljetuspalvelun toimintaan ja kannattavuuteen, kun tästä palvelusta huolehtiminen on uskottu kansallisessa oikeudenkäynnissä kyseessä olevien kaltaisille ensiapuorganisaatioille — myönnetään näille ensiapuorganisaatioille EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa (josta on tullut EY 86 artiklan 1 kohta) tarkoitettu erityisoikeus tai yksinoikeus;

— kun toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet päätöksen kyseisen toimiluvan myöntämisestä tai epäämisestä yksipuolisesti ja täysin omalla vastuullaan laissa säädetyillä edellytyksillä ja ilman, että viranomaiset olisivat tehneet sopimusta tai toimisivat yhteisymmärryksessä kyseisten ensiapuorganisaatioiden kanssa tai että viimeksi mainitut olisivat tehneet sopimusta keskenään, perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa, tarkasteltuna yhdessä EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohdan c alakohta), ei ole rikottu;

— Rettungsdienstgesetzin, sellaisena kuin se on muutettuna 22.4.1991 annetulla lailla, 18 §:n 3 momentin kaltainen kansallinen säännös rikkoo perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan (josta on tullut EY 82 artikla) kanssa, jos on osoitettu, että:

— kansallisessa oikeudenkäynnissä kyseessä olevien kaltaisilla ensiapuorganisaatioilla on määräävä asema kiireellisten sairaankuljetuspalvelujen markkinoilla,

— tämä määräävä markkina-asema vallitsee yhteismarkkinoiden olennaisella osalla ja

— kun otetaan huomioon kyseessä olevien markkinoiden taloudelliset ominaispiirteet, on nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä, että tämä säännös tosiasiallisesti estää muihin kuin kyseessä olevaan jäsenvaltioon sijoittautuneita toimijoita tarjoamasta sairaankuljetuspalveluja kyseessä olevassa jäsenvaltiossa tai jopa sijoittautumasta siihen;

— vuoden 1991 RettDG:n 18 §:n 3 momentin kaltainen säännös on kuitenkin perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan nojalla perusteltu sikäli kuin siinä ei estetä toimiluvan myöntämistä itsenäisille palveluntarjoajille tilanteessa, jossa on osoitettu, että ensiapuorganisaatiot, joille julkinen sairaankuljetuspalvelu on uskottu, eivät ilmeisestikään kykene tyydyttämään kiireellisten ja kiireettömien sairaankuljetuspalvelujen kysyntää.

von Bahr Edward La Pergola

Wathelet Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä lokakuuta 2001.

R. Grass P. Jann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja